

Bestuurlijk nog vernieuwder

Plotseling is bestuurlijke vernieuwing weer hip. Van Mierlo was amper overleden of de vernieuwingsideeën buitelden over elkaar heen. D66-ers waren er een beetje beduusd van. Hadden ze net zelf een paar jaar geleden afstand gedaan van hun kroonjuwelen omdat ze zich met die dingen buiten de orde plaatsten, gaan anderen er nu mee aan de haal. Sterker nog: het wordt D66 zelfs verweten. Door af te zien van hun eigen idealen hebben ze het laten lopen, terwijl ze toch in een aantal van de talrijke Balkenende-kabinetten zaten. Als D66 toen maar had doorgezet, zaten we nu niet met zo'n vermolmd bestuurlijke stelsel! Aan al die andere partijen heeft het uiteraard niet gelegen.

Elke keer kijk ik toch op van het totale gebrek aan twijfel bij de bringers van de blijde vernieuwingsboodschap. Met een soort almachtige wijsheid is het steeds De Oplossing voor Het Probleem. Terwijl de retoriek bij die plannen vele malen de diepgang van de probleemanalyse overtreft. Het heeft veel weg van zo'n Tel-Sell reclame, waarin een nagesynchroniseerde, glimmend gepoetste meneer met een blijde lach probeert het ultieme fitnessapparaat te verkopen. Binnen drie weken strakke billen, zo bevestigen vervolgens voor de camera een paar zeer blijde en zeer overtuigde gebruikers met indrukwekkend strakke billen. Met diezelfde blijde en twijfelloze toon wordt ons nu de gekozen burgemeester, gekozen premier, districtenstelsel, kiesdrempel, afschaffing van bestuurslagen en wat al niet meer aangeprezen. Nieuw, vernieuwd, nog nieuwer vernieuwd!

Zalig zijn zij die niet zien en toch geloven. Misschien dat bijvoorbeeld een gekozen burgemeester heel goed is, zelfs als niet duidelijk is welk probleem ermee wordt opgelost of waarom het per se overal of juist alleen in de grote gemeenten zou moeten. Lokaal zie ik echter nu al te weinig politieke ruimte voor teveel politieke spelers, met allerlei narigheid tot gevolg. Toevoeging van een extra politieke speler maakt die narigheid nog groter, tenzij je tegelijk besluit een of meer van de huidige spelers eruit te halen. Gelovige vernieuwers willen dat niet zien en hoor je daar dus niet over. Tel-Sell laat nu eenmaal geen ruimte voor twijfel of complicaties.

Zou trouwens bij sommige profeten herstel van de eigen positie een klein beetje mee kunnen spelen? Natuurlijk niet bij D66, want daarvan wil ik wel aannemen dat ze oprecht geloven in hun ideeën op dit terrein. Daar is die partij immers voor uitgevonden. De drijfveren van de voorheen grote traditionele partijen die tot nu toe elke vernieuwing hebben tegengehouden, zijn minder helder. Als ik de VVD hoor pleiten voor een kiesdrempel omdat door een teveel aan partijen het land onbestuurbaar zou worden, gaat het om een oligopolistische marktverdeling en niet om een versterking van de democratie. De spelregels veranderen om de afzet van je niet langer gewenste producten zeker te stellen: het staat die aanhangers van de markteconomie goed.

Veel van de plannen zijn een reactie op de toenemende maatschappelijke pluriformiteit en de weerslag daarvan op de politiek. Veel politici weten zich geen raad met die diversiteit. Prachtig als arbeiders, vrouwen of katholieken als groep emanciperen, maar het moet niet doorslaan naar individuele emancipatie. Dan heet het individualisering en dat is zoals bekend de bron van alle kwaad en bedreigt de democratie. Het leidt tot aanzienlijke fluctuaties in de kiezersvoorkeuren en tot veel partijen, waarvan geen enkele meer echt groot is. Die individualisering teruggedraaien is onmogelijk. Daarentegen zijn de negatieve gevolgen voor de huidige partijen en structuren wel te bestrijden. Door een kiesdrempel, een districtenstelsel en een direct gekozen premier die dan ver verheven staat boven dat gekrioel in het parlement, hou je de diversiteit buiten het politieke systeem. De kiezer krijgt simpelweg minder ruimte. Dat is natuurlijk restauratie of monumentenzorg, maar het heet nu vernieuwing. Tel-Sell weet dit soort zaken wel aan de man te brengen.

Niet voor niks waarschuwen consumentenorganisaties regelmatig voor de verkooppraktijken van Tel-Sell.

Marcel van Dam

Openbaar Bestuur, mei 2010